

Kyrkan, som avkristnades 2024, ligger i ett öppet och vackert landskap.

FOTO: TOREJÖRN AXELSSON

Livsprojektet

Från kyrkorum till en agroturism. Avkristnade Österplana kyrka har blivit en ny samlingspunkt på Kinnekulle som knyter samman historien och människorna med hjälp av ett återbruk som går tillbaka till medeltiden.

TEXT: **PETER WILLEBRAND** FOTO: **JOSEFIN THOR**

Josefin Thor beskriver nyligen invigda Österplana Agroturismo som det stora livsprojektet som både hon och sambon Patrik Fromell till slut kunde enas om. Båda var rotade i Göteborg, fullt upptagna med karriärer och familjeliv.

– Jag jobbade med kommunikation och Patrik är arkitekt men har alltid drömt om att göra något helt eget, som att öppna

en foodtruck eller starta en handels-trädgård och driva en bed and breakfast, säger hon.

Så kom det där tillfället som ställde allt på sin spets. År 2021 hade kyrkofullmäktige i Götene pastorat beslutat att Österplana kyrka på Kinnekulle skulle tas ur bruk och säljas.

Det är tätt mellan kyrkorna på Kinnekulle och Österplana användes allt mer sällan, inte minst på grund av de stora

problemen med uppvärmning vintertid.

Efter att kyrkan avkristnades rituellt hösten 2024 gick den ut till försäljning. Köpeskillingen stannade på 800 000 kronor och gjorde Josefin och Patrik till de nya ägarna.

Det kan tyckas som ett stort beslut att bryta upp från trygg tillvaro för leva sin dröm, men för Josefin var det också som att komma hem igen.

– Jag är uppvuxen på Kinnekulle

Den nya Kinnekullekalkstenen är en grå och röd rustik grovborstad variant som går i samklang med den gamla stenen.

I bakgrunden ser man de gamla liljestenarna som monterats mot väggen.

och min släkt har i generationer drivit stenhuggeriet Thorsberg, som ligger i samma område som kyrkan. Min farfar var faktiskt kyrkvård här en gång i tiden, säger hon.

JOSEFIN THOR ÄR själv en av delägarna i stenhuggeriet och för många i branschen är hon också synonym varumärket Stenhuggardottern som designar olika typer av bruksföremål i Kinnekullekalksten.

Det är inte alltid okomplicerat att återvända till en plats som man själv kommer ifrån och känner så väl – särskilt om man vet hur mycket den betyder för människorna som bor där. Det krävs varsamma händer från någon som vill göra förändringar i sådan miljö.

– Visst har vi känt av en förväntan från omgivningen, många är engagerade och ställer nyfikna frågor. Vi har hållit öppna föredrag där vi berättar om våra planer. Alla vill ju också att det ska bli något bra, och vi har hela tiden tryckt på att kyrkan även i framtiden ska vara en plats i Kinnekulles historia.

Det löpande arbetet har också stämts av med antikvarier från länsstyrelsen.

Patrik Fromell och Josefin Thor har förverkligat sitt drömprojekt.

– Vi har även själva anlitat en antikvarie inom ramen för projektet.

Det finns många exempel på omgjorda kyrkor i Sverige där det luftigt höga kyrkorummet åter fyllts med vitt skilda verksamheter som gett byggnaden nya syften och nytt liv. För Josefin och Patrik har agroturism varit nyckelordet.

– Ett begrepp som även brukas använ-

das för gårdsturism och ekoturism.

Det har sitt ursprung i Italien där lantbruken länge erbjudit boende, mat och aktiviteter för besökare. Bördiga Toscana är kanske den region som är mest känd för sin agroturism. Och visst går det att se paralleller till Kinnekulles böljande pastorala kulturlandskap som tillhör ett av Sveriges mest välbesökta turistmål, med en unik natur som breder ut sig på ett plåtberg under skyddet av två Unesco-utmärkelser.

– Vår vision är att skapa en kombinerad mötesplats för kultur och knutpunkt för friluftsliv. Konserter, scenkonst, utställningar och andra kulturevenemang ska få ta plats sida vid sida, samtidigt som man kan starta sin resa på Kinnekulle här, eller bara stanna till en stund för att äta eller fika.

BUDSKAPET TYCKS onekligen ha gått fram. När Österplana Agriturismo slog upp dörarna första helgen i maj fylldes kyrkan åter med besökare och 200 matgäster. Köket drivs för övrigt av ett lokalt krögarpar som tidigare bland annat drivit restaurangverksamhet vid Läckö Slott.

”Succéstart”, summerade lokalpressen invigningen.

Besökarna möttes av en byggnad som genomgått många nödvändiga förändringar på kort tid. Bergvärme hade installerats och nya vattenledningar och elledningar hade kommit på plats. Besökstoletter och ett restaurangkök hade byggts in under den gamla läktaren.

Mycket var också bekant. Predikstolen och en del av altaret fanns kvar. Och de gamla kyrkbänkarna från slutet av 1800-talet hade sinnrikt och smakfullt byggts om till bänkar och bord för matgästerna. De gamla bänkskärmarna hade blivit blivit en serveringsdisk, som tids nog ska få en ny bearbetad bänkskiva i röd Kinnekullekalksten.

Återbruk har varit projektets kärna från start, av flera skäl.

– Entrén, som numera ligger på den västra långsidan har till exempel fått en ramp för ökad tillgänglighet som är byggd av återbrukat sten från golvet i det gamla vapenhuset. Hällarna var enorma, 15 centimeter tjocka med måtten 1,5x1,5 meter, säger Josefin.

Men alla stenarbeten är inte återbruk.

– Nej, vi har ny Kinnekullekalksten i toaletter bland annat, men vi har använt en grå och röd rustik grovborstad variant som går i samklang med den gamla stenen i ett specifikt mönster. För ett otränat öga är det svårt att se någon skillnad på den gamla och nya stenen. Kyrkan blir på så sätt också lite av ett showroom för stenhuggeriet, med exempel på olika bearbetningar och nyanser.

DET FINNS FÖRSTÅS även krassa ekonomiska incitament för att satsa på återbruk. Kostnaderna för projektet har vuxit till drygt fem miljoner kronor sedan start. Utöver banklån kommer finansiering från bland annat stöd från Klimatklivet och Leader, EU-metoden som stöttar lokal landsbygdsutveckling.

Patrik har fortsatt att arbeta som arkitekt under de 1,5 år som kyrkans omvandling pågått medan Josefin på heltid gått in i rollen som oavlönad projektledare under samma tid. Man anar att det tagit ut sin rätt, samtidigt hyllar Josefin stödet från släkten, i synnerhet hennes

far Sören Thor som tillhör den brödraskara som under många drivit Thorsbergs stenhuggeri men sedan några år tillbaka lämnat över till nästa generation.

– Det har varit ovärderligt för oss att ha med honom i det dagliga arbetet, som när vi till exempel skulle bygga den nya rampen. Han ser själv stora möjligheter med lokala event som till exempel dansbandskvällar, han älskar dansbandsmusik.

NÄR ÖSTERPLANA KYRKA invigdes 1877, ritad av Albert Törnqvist, ersatte den ”gamla” Österplana kyrka som låg några hundra meter bort, och som sedan dess fortsatt att fungera som kyrkogård. Den gamla kyrkan tros ha anlagts redan under tidig medeltid, under 1100-tal.

– När den revs på 1800-talet plockades även sten från den till den nya kyrkan, bland annat ornamenterade liljestenar som numera står monterade mot väggarna i salen. Tanken på att vi med vårt återbruk tar med samma sten från medeltiden till en ny framtid i vårt projekt är nästan lite hisnande, säger Josefin. ■

Den nya rampen som byggts med återbrukat sten.

Sören Thor, Josefins pappa, har bidragit med sin erfarenhet, djupa stenkunskap och många arbetstimmar.

De gamla kyrkbänkarna från slutet av 1800-talet hade sinnrikt och smakfullt byggts om till bänkar och bord för matgästerna.